

UVOD

Većina organizacija ne raspolaže sa dovoljnim sredstvima za realizaciju svakog predloženog projekta. I same konsalting kuće, koje obezbeđuju usluge upravljanja projektima, primorane su da biraju projekte na kojima će raditi. Metode vrednovanja i selekcije, odnosno tehnike i alati kojima se mjere razlike i koristi od potencijalnih projekata, omogućavaju organizacijama da odaberu najkorisnije alternative, a odbace one manje korisne. Metode selekcije, uglavnom zavise od preduzeća – stava ljudi koji donose odluke, kriterijuma koji se koriste i karakteristika samog projekta. Ove metode mogu biti finansijske, marketinške, a u određenim slučajevima bazirane na logičkoj ili političkoj percepciji. U većini slučajeva, odluke se donose na osnovu kombinacija više različitih metoda. Organizacije obično imaju razrađene formalne procese za vrednovanja i selekcije projekata, a samo odlučivanje vrši se od strane njihovih najviših rukovodilaca i rukovodilaca funkcionalnih sektora.¹

U teoriji proces vrednovanja projekata počinje prikupljanjem dokumentovanih ideja, detaljno opisanih ciljeva, vremenskog rasporeda, eventualne koristi od realizacije, kao i cost-benefit analizom, nakon čega se odlučuje o realizaciji u narednom periodu. U okviru ovog procesa vrši se i rangiranje izabranih projekata po prioritetu, odnosno njihovoj važnosti.

U praksi je situacija nešto drugačija. Često se u procesu selekcije javljaju neki novi projekti koji se kasnije dodaju listi potencijalnih, što vodi ka novom rangiranju i novoj podjeli resursa i zadataka. Treba imati u vidu da svaka organizacija koristi sopstveni način prezentovanja projektnih zahtjeva i sopstvene metode selekcije i rangiranja, shodno svojoj organizacionoj strukturi. Ne treba podcjeniti ni individualne uticaje, autoritet i političke aspiracije zaposlenih koji najviše odlučuju o tome koji projekti će doživjeti svoju realizaciju, a koji ne. U ovom radu biće predstavljene i objašnjene neke od standardnih metoda selekcije i vrednovanja projekta.

I. Problem i predmet istraživanja

Selekcija projekata je proces koji je zasnovan na analizi pojedinačnih projekata, da bi se izabrao projekat kojim će se ostvariti ciljevi neke kompanije. Taj proces obuhvata analize koje obrađuju najznačajnije finansijske aspekte da bi se odabrao najbolji projekat od ponuđenih alternativa. U suštini svaki projekat ima različite troškove, koristi i rizike i rijetko šta od toga je poznato sa sigurnošću. Zbog takvih razlika proces selekcije projekta je vrlo težak zadatak.

Evaluacija projekata se vrši na osnovu velikog broja faktora, odnosno kriterija, koji mogu biti faktori proizvodnje, personalni faktori, marketing, administrativni i finansijski faktori. Ako

¹ Avlijaš R.: *Metode vrednovanja i selekcije projekata*, Singidunum revija, tom 7, izdanje 1., 2010.

znamo da profitabilnost projekta predstavlja najvažniji kriterij evaluacije projekata i da se profitabilnost investiranja ocjenjuje pomoću investicionih kriterija, u ovom radu će se razmatrati upravo aspekt profitabilnosti projekata kroz dinamičko finansijske metode.

U kontekstu navedene problematike definisan je predmet istraživanja:

Istražiti karakteristike i metode evaluacije investicionih projekata

II. Cilj istraživanja

U skladu sa prethodno definisanim problemom, odnosno predmetom istraživanja utvrđen je i cilj istraživanja:

Osnovni cilj istraživanja sastoji se u sticanju saznanja za efikasnim i efektivnim unapređenjem procesa evaluacije investicionih projekata, kao i sticanja saznanja o neophodnosti izrade raznih analiza u toku evaluacije investicionih projekata.

U procesu donošenja odluke, o izboru najboljeg projekta, potrebno je koristiti razne metode i analizirati sve komponente projekta.

III. Hipoteza istraživanja

Svaki naučno-istraživački projekat posjeduje sastavne elemente u koje su ugrađene naučne zamisli problema i istraživanja, među kojima je i hipoteza. „Hipoteza je odraz teorijskog i iskustvenog mišljenja istraživača ili metodologa koji je postavio problem, ciljeve i očekivano rješenje.

Osnovna hipoteza u istraživanju polazi od pretpostavke da je za evaluaciju odnosno za izbor najboljeg projekta, od ponuđenih alternativa, potrebno izabrati metodu koja će najbolje ocijeniti sam projekat kao i odrediti kriterije potrebne za korišćenje date metode.

Analizom ključnih elemenata svakog projekta moguće je odrediti ključne prednosti, mogućnosti, slabosti i nedostatke svakog projekta koji nam stoji na izboru, te na bazi te analize predložiti koji od njih je najprihvatljiviji

IV. Metode istraživanja

Za izučavanje tematskog područja i ostvarivanja cilja diplomskog/specijalističkog rada korišten je metodološki pristup analize postojećih teoriskih ishodišta, te empirijska analiza dostupnih sekundarnih podataka.

U radu su korišćene sledeće metode istraživanja: induktivna i deduktivna metoda istraživanja, komparativna metoda, kao i jednostavne statističke metode.

V. Kompozicija rada

U uvodu rada postavljen je problem i predmet istraživanja, definisan je cilj i hipoteza te navedene metode istraživanja i struktura rada.

U prvoj cjelini obrađen je teorijski aspekt investicija, pojam investicija kao i klasifikacija i struktura investicija.

U drugoj cjelini govori se o upravljanju procesom investiranja, tj.o opštem pristupu procesu upravljanja investicijama.

U trećo cjelini obrađena je ocjena investicionih projekata, kako finansijska tako i statička i dinamička ocjena investicionih ulaganja.

Četvrta cjelina, ovog rada, govori o vrednovanju projekata. Tu se navode vrste metoda selekcije projekata, modeli ocjenjivanja i analiza novčanih tokova.

U petoj, odnosno poslednjoj cjelini rada, govori se o međunarodnoj metodologiji za ocjenu investicionih projekata kao i o načinu ocjenjivanja investicionih projekata od strane Međunarodne banke za obnovu i razvoj. U ovoj cjelini detaljnije je obrađena i primjena Cost-Benefit analize u procesu ocjene investicionih projekata.